

کتاب اول - جرم

باب اول

اطلاعات عمومی راجع به جرم

تعریف جرم - جرم را میتوان هم از نظر اجتماعی و هم از نظر قضائی تحت مطالعه قرارداد. از نظر اجتماعی جرم با قانون تکامل نسبت مستقیم دارد و در اثر پیشرفت تمدن دائماً در تحول و تغییر است؛ در هر عصری هر مملکت و یا جامعه شرایط اساسی زندگانی خود را بطرز مخصوصی درک مینماید و بعضی اصول اخلاقی را برای حیایت خود لازم میداند و از همین نظر برای تأمین آنها مقرراتی در قوانین جزائی وضع نموده و متخلفین از آنها بتحمل مجازات تهدید میکند. از نظر قضائی تعیین جرم باید بعنوان پند و اندرز نباشد بلکه هر فعل و ترك فعلی که در قوانین جزائی پیش بینی میشود باید مقارن با مجازات باشد از همین جهت گفته اند که قوانین جزائی رشته ای از علم حقوق را تشکیل میدهد که تعیین مجازات مینماید.

برای اینکه بتوان جرم را تعریف نمود باید قبلاً در مقام تجزیه عناصر آن بر آمد.

۱ - جرم حاوی فعل یا ترك فعلی است که از انسان صادر میشود تا در خارج تغییری احداث نماید بنا بر اینست افکار و تصمیمات هر کس نباید مورد مجازات واقع شوند؛ اراده انسان تا وقتی که مقرون با عمل نباشد نباید قابل مجازات باشد. جرائم مربوط بفعل بیشتر از جرائم مربوط بترك فعل میباشد زیرا مقصد قوانین جزائی بیشتر جلوگیری از بدیست تا الزام افراد بنبیکمی نمودن؛ از همین نظر قوانین جزائی بیشتر نهی از بدی میکند تا امر بخوبی.

۲ - فعل یا ترك فعل در صورتی مورد مجازات باید واقع شود که خلل بنظم اجتماعی و آرامش عمومی وارد آورد بنا بر این دو امر مزبور امر ارتکاب جرم یا تعقیب جزائی را (که بنام جامعه صورت می پذیرد) موجد میگردد و چنانکه تولید خسارات هم بنماید، باید موضوع، از طرف متضرر تعقیب خصوصی شود.

۳ - فعل یا ترك فعل باید همیشه مقرون با تهدید يك مجازاتی باشد؛ این عنصر بقدری مهم است که میتوان بوسیله آن تعریف مختصری از جرم نمود و گفت جرم عبارت از فعل یا ترك فعلی است که قانون برای آن مجازات تعیین نموده است.

۴ - فعل یا ترك فعل در صورتی جرم محسوب میشود که برخلاف حق انجام گیرد. ناروایی فعل یا ترك فعل یکی از شرایط قابل مجازات بودن عمل انسان را تشکیل میدهد بنابراین این مراتب اگر بخواهند تعریفی از جرم که حاوی تمام عناصر مذکور باشد بنمایند، باید بگویند جرم عبارت از عملی است که از طرف قانون قبلاً امر یا نهی شده و ارتکاب آن در صورتیکه حقاً مجوزی نداشته باشد مورد مجازات قرار گرفته است.

اعمال ناروا گاهی ممکن است هم حیثیت جزائی (از جهتی که مخد نظم و حقوق عمومی است) و هم حیثیت مدنی (از جهت اینکه برای شخص یا اشخاص یا هیئت معینی ایجاد ضرر نماید) داشته باشد. بعضی اعمال ناروا حیثیت حقوقی را فاقد بوده و فقط حیثیت جزائی دارد؛ بر عکس برخی اعمال هستند که فقط جنبه حقوقی دارند.

فاهل جرم و شخص متضرر از آن

باید دید چه شخصی میتواند مرتکب جرم شود و چه شخصی دستخوش آن واقع میگردد امروز معتقدند که تنها انسان میتواند آزادانه مرتکب اعمالی شود که نتایج سوء آن دامنگیر او شود اشخاص حقوقی را جزاء مشمول قرار نداده اند و در موقع ارتکاب جرم از طرف مدیران شخصیت های حقوقی تنها مسئولیت حقوقی و مدنی متوجه شخص حقوقی میشود و از همین جهت در مواقع تعقیب جزائی نباید شخص حقوقی را طرف دعوی قرار داد زیرا در این صورت شرکائی هم که بیگناه میباشند مسئولیت جزائی پیدا خواهند نمود. برای عدم انعکاس مسئولیت عاملین گناهکار نسبت به عاملین بیگناه، تنها باید عاملینی را که مقصرین واقعی هستند تعقیب جزائی نمود؛ بر عکس چنانکه مدیران شخصیت های حقوقی ایجاد ضرر حقوقی برای کسی نمایند شخصیت های حقوقی باید از عهده خسارات وارده برآیند؛